

עבודת ועד הלשון

מהברות ג.

בישיבות ועד הלשון של זמן הקיץ תרע"ג עסק הועד ביחוד בשמות הצמחים המצויים בארץ ובמנהי גני הילדים.

שמות הצמחים והלקיחתם הם אבן המהלקות בבית ספרנו החדש שבארץ, שהמוקצנע הזה לוקח בו חלק הנון בראוי לעם היושב על אדמתו. מורי הגליל, הראשונים שהתהילו לעסק כזה ברצינות, קראו שמות לצמחים כפי מה שמצאו סמוכים להם בן התלמוד וכן השפה הערבית, והמורים שביהודה המציאו להם שמות אחרים וג"כ על יסוד התלמוד והשפה הערבית. ועד הלשון השתדל להביא את הנגודים „לעמק חשוה“ עד כמה שהשמות מתאימים באמת לצמחים, ולקח לו לקו את ספרו של המלמד עמנואל לו¹⁾ ואת רשימות „צמחי ארץ ישראל“ של המנוח מר ספיר ב„ההנוך“ שנה ב' – ורק אם לא נמצאו שמות לצמחים קבע הועד שמותם על פי שמם הערבי. השמות מתרגמים בערבית (תחת העברית), בשמם המדעי כרומית, וגם בצרפתית (משמאל לימין) ובאשכנזית (תחת הרומית).

גם „מנהי גני הילדים“ עורם בראשית התפתחותם, ורשימות המלים שנשלחו לנו מיפו ע"י מרכז אגדת הנוזרים, ואלו שנתנו לנו טמנהלות הננים שבירושלם היו שונות תכלית שנוי. הועד השתדל למצא את השמות המתאימים ביותר, ובהשתתפות מנהלות הננים שבירושלים קבע הועד את המנחים היותר מדיקים לפי מהותם. במנהי גני הילדים נכללו גם בלי בית שונים, שקצת מהם יבואו ברשימה זו.

שמות „התכשילים“ וכלי בשול שונים שהועד תקציע להם מקום במחברת זו כבר נדפסו בעתונים, וכדי שימצאו בידי המדברים עברית מצא הועד לנכון לעבור עליהם שנית ולפרסמם במחברת זו.

1) Aramäische Pflanzennamen I Löw 1889

הצמחים המצויים בארץ (1)

רשימה א.

Lavandula, <i>lavande</i> , Lavendel	אֶזְבִּיבֹן (לוֹנְדָה)	*
Helichrysum, <i>immortelle</i> , Immerschön	אֶלְמוֹת-אֶלְמוֹת (דָם עֹזָאֵל)	ס
Primula, <i>primevère</i> , Schlüsselblume,	בְּכוֹר-אֶקְבִּיב (זֶהַר אַרְבִּיעַ)	ג
Verbascum, <i>bouillon blanc</i> , Königskerze	בוֹצִינָה, פְּתִילַת הַמַּדְבָּר	*
Datura, <i>stramoine</i> , Stechapfel	בְּרָם (בְּרֶשׁ)	ס
Mandragora officinarum, <i>mandragore</i> , Alzaun	דוֹדָאִים, דוֹדָאָה (תַּפְּאֵחַ אֶל מַנְיָן, אֹו אֶל מַנְיָאֲנִין)	
Adonis, <i>goutte-de-sang</i> , Blutströpfchen	דְמוּמִית (חַנוּן בַּס, עֵין אֶל בַּס)	ס
Laurus nobilis, <i>laurier</i> , Lorbeer	דְּפִנָּה, עֵר (עֵאֵר)	*
Mentha, <i>menthe</i> , Minze	מִנְדָּנָה (מִנְעֵנֵעַ)	*

* הסמנים שמשמשים בהם הועד הוציאו להראות מקור המלים:

* א) תלמוד ומדרשים

ב) הספרות שאחרי התלמוד

ג) מלה מתחדשת לא ע"י הועד

ד) מלה מהספרות שנקבעה לשמעת זו ע"י הועד

ה) מלה מתחדשת ע"י הועד

(1) הרשימה הזו עברה ע"י חבר ועד הלשון פר ישראל איתן, סורה לידעות הטבע

בגמנסיה העברית בירושלם.

Nerium Oleander, <i>laurier-rose</i> , Oleandèr	הַרְדוּף * (דפלה)
Myosotis, <i>ne-m'oubliez-pas</i> , Vergissmeinnicht	זְכַרְיָה : (אדן אל-פאר)
Briza, <i>briza</i> , Zittergras	זְעוּזְעִית 0
Malva, <i>mauve</i> Malve,	תְּלַמִּית * (חביזה)
Convallaria majalis. <i>muguet</i> , Maiblume	זִינָת : (מצ'עף)
Chrysanthemum, <i>chrysanthème</i> , Wucherblume,	תְּרַצִּית 0 (ורר אצפר)
Convolvulus, <i>liseron</i> , Winde,	הַבְּלָב * (סדיד, פנג'אן אקאצ'י)
Euphorbia, <i>euphorbe</i> , Wolfsmilch	תְּלַבְלוּב * (ענג'ד)
Bambusa, <i>bambou</i> , Bambusrohr	הַזָּרְה * (ענג'ד)
Ornithogalum, <i>ornithogale</i> , Milchstern & Vogelmilch	תְּלַבֵּץ * (אבו סוי)
Urginea maritima, Meerzwiebel	תְּצָב * (כצול, זין חרף, ענסל)
Citrullus Colocynthis, <i>coloquinte</i> , Koloquinte	תְּמָדָף : (חנטיל)
Portulaca oleracea, <i>pourpier</i> , Burzelkrant	תְּלַנְלוּגָה, רְגִילָה * (פרפחין, בקל)
Sempervivum, <i>joubarbe</i> , Hauswurz	חֵיעֵד 0 (חי אל-עאלס)

Ecballium elaterium, <i>giclet</i> , Eselgurke	יְרוּקֵת-תְּמוֹר (פְּקוּס אַחַמְר)	*
Jasminum, <i>jasmin</i> , Jasmin	יֶסְמִין (יֶסְמִין)	*
Adiantum capillus-Veneris, <i>cheveux de Venus</i> , Frauenhaar	יֹעֶזֶר (שְׁעִיר אֶל-בְּנֹאת)	*
Hyacinthus, <i>jacinthe</i> , Hyacinthe	יָקִינֹת (רִנְגִ'ס)	◦
Anemone, <i>anemone</i> , Windröschen	בְּצֻנִית (בְּרוֹקוּ, שְׁקֵאִיק אֲנֵעַמִן)	*
Crocus, <i>crocus</i> & <i>saffran</i> , Safran	כַּרְכֹּם (כַּרְכֹּם)	
Lawsonia alba, <i>henné</i> , Henna,	כַּפֹּר (חֲנֹא, כַּפְרָה)	
Cuscuta, <i>cuscuta</i> , Filzkraut,	כְּשׁוּתָה (חֲאֹנֵק אֶל-כַּרְסֵנָה)	*
Carthamus, <i>carthame</i> , Saffor,	כְּשׁוּב (קֶרְטֵס, עֲצֵפֶר)	∴
Stellaria media, <i>mouron des oiseaux</i> , Sternmiere,	כּוֹכְבִית	◦
Anastatica hierochuntina, <i>rose de Jéricho</i> , Jerichorose	כֶּפֶת הַיְרֵדָה, שׁוֹשַׁנֵּת יְרִיחוֹ (כַּפִּיפֶה, כֶּף אֶל עֲרִידָה)	י
Arum, <i>gouet</i> & <i>arum</i> , Aron,	לוֹף (לוֹף)	*
Lemna minor, <i>lentille d'eau</i> , Wasserlinse,	לוֹעַ, יְרוּקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם	◦
Plantago, <i>plantain</i> , Wegerich	לָחֶף	◦

Leucanthemum, <i>marguerite</i> ,	מַרְגָּלִית	⋮
Salvia, <i>sauge</i> , Salbei,	מַרְוֵה	*
Matthiola, Lovkoje,	מִנְתוֹר (מנתור)	⋮
Narcissus, <i>narcisse</i> , Narcisse,	נַרְקִים (נרגיים)	*
Poterium spinosum, <i>pimprenelle</i> , Becherblume,	נֶתֶם (בלאן, נתש)	⊖
Viola tricolor, <i>pensée</i> , Stiefmütterchen,	סַרְעֶפֶת (זחר אתלות)	⊖
Viola, <i>violette</i> , Veilchen,	סַנְגָּל (בנפסג')	*
Iris, <i>iris</i> , Schwertlilie,	סִיף (סיף, זמבק)	⊖
Aristolochia, <i>aristoloche</i> , Osterlützei	סַפְּלוֹר	⋮
Gladiolus, <i>glaioul</i> , Siegwurz,	סִיפּוֹן (דלבוט)	⊖
Veronica, <i>véronique</i> , Ehrenpreis,	סִיחַ (שיק)	⊖
Glycyrrhiza, <i>régliasse</i> , Süssholz,	סוּם (סום)	*
Cichorium, <i>chicorée</i> , Wegwarte,	עֲלֵשׁ (עלש הנדבה)	*
Fumaria, <i>fumeterre</i> , Fedrauch,	עֵשְׂנָן	⋮

Asphodelus, <i>asphodèle</i> , Affodill,	עִירוֹן .:
Mesembryanthemum, <i>ficoïde</i> ,	עֵשׂוֹף 0
Eiskraut	(עסול)
Erythraea, <i>petite centauree</i> ,	עֵרְבֹז 0
Tausendgüldenkraut,	(קנטריון)
Papaver Rhoeas, <i>coquelicot</i> ,	פֶּרְגֵּה־הַפֶּר .:
Klatschmohn	
Ruta, <i>rue</i> ,	פִּינָם *
Raute,	
Campanula, <i>campanule</i> ,	פֶּעֶמוֹנִית 0
Glockenblume,	
Antirrhinum, <i>gueule de loup</i> ,	פִּידָג 0
Löwenmaul	(חום אשמכה)
Rubia tinctorum, <i>garance</i> ,	פּוֹאֵה *
Krapp	(פּוֹה)
Hypericum, <i>millepertuis</i> ,	פֶּרַע 0
Hartheu	(ערינה רמאן אל-אנהאר)
Opuntia, <i>nopal</i> & <i>figuier de Barbarie</i> ,	צָבֵר .:
Feigendistel,	(צבר)
Capparis spinosa, <i>caprier</i> ,	צִלְפָּף *
Kapperstrauch	(אל אצף)
Heliotropium, <i>héliotrope</i> ,	צִמְרִיוֹן 0
Sonnenwende	
Saponaria, <i>saponaire</i>	צִדְרָה 0
Seifenkraut	(שרש הלואי)
Canna, <i>balisier</i> (& <i>canna</i>),	קִנְהָ 0
Blumenrohr	

Dianthus caryophyllus, <i>oeillet</i> , Nelke	קַרְפוֹף (קרנפל)	ס
Cannabis sativa, <i>chanvre</i> , Hanf	קַנְבוּס (קמבוס, קנב)	ס
Symphytum, <i>consoude</i> , Beinwell,	קִוְיָה	ז
Hedera helix, <i>lierre</i> , Ephen,	קַסּוּם (חבאב אל מסכין)	ז
Bellis, <i>paquerette</i> , Gänseblümchen,	קַחֲזוֹן (אקחואן)	ס
Ocimum Basilicum, <i>basilie</i> , Basilienkraut,	רִיחָן (ריחאן)	ז
Cyclamen, <i>cyclamen</i> , Schweinsbrot & Alpenveilchen,	רַקֶּפֶת (צבונת אראעי)	ז
Hyoscyamus, <i>jusquiame</i> , Bilsenkraut,	שַׁכְרִיזוֹן (בנג')	ז
Orchis, <i>orchis</i> Knabenkraut & Kukuksblume	שַׁחֲלָב (סחלב, חוים, חניק)	ס
Taraxacum, <i>pissenlit</i> , Löwenzahn	שֶׁן-אַרְיָה	ס
Passiflora, <i>fleur de la Passion</i> , Passionsblume	שְׁעוֹנִית	ס

חלקי הפרח.

Kelch	<i>calice</i>	גִּבֵּיעַ
Kelchblätter	<i>sépales</i>	תְּקִיפִים, א' עלי הגביע
Krone	<i>corolle</i>	בֹּתְרֵת
Kronblätter	<i>pétales</i>	: נְצִים, א' עֲלֵי-הַכֹּתֶרֶת
Staubblätter	<i>étamines</i>	אֲבָקָנִים
Staubfaden	<i>fillet</i>	זֵר (החוט של האבקן)
Staubbeutel	<i>anthère</i>	: מְאָבֵק (הביס של האבקן)
Blütenstaub	<i>pollen</i>	י סִיג, א' אָבֵק מְפֹרֵה
Stempel	<i>pistil</i>	עֲלִי
Fruchtblatt	<i>carpelle</i>	פְּרִיֹן
Fruchtknoten	<i>ovaire</i>	* שְׁחֵלָה
Griffel	<i>style</i>	חֲטָר
Narbe	<i>stigmatc</i>	צִלְקָת
Fach	<i>loge</i>	לְשִׁפָּה
Samenanlage, Eichen	<i>ovule</i>	: פִּיצִית
Samenleiste	<i>placenta</i>	שְׁלִיה
Samenträger		
Blütenstandboden	<i>réceptacle</i>	: מַצְעִית
Blütenstand	<i>inflorescence</i>	: תְּפִרְחָת
Aussenkelch	<i>calicule</i>	גִּבְעִיֹן
Quirl	<i>verticille</i>	* דֹּר

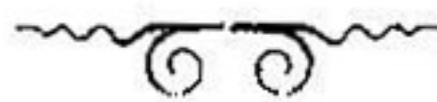
תבשילים וכלי בשול

רשימה א.

Mohntaschen,	חמן=טאשען	אזני חמן
Nudeln, <i>vermicelles</i>	לאקשען	אטריות *
Beefsteaks,	ביסשטק	אמצה *
weiches Ei, <i>oeuf à la coque</i>		ביצה מגולגלת
hartes Ei, <i>oeuf dur</i>		ביצה שלוקה
Lebkuchen, <i>pain d'épice</i>		דבשן
marinierte Fische, <i>poisson marine</i>		דגים כבושים
	טייגלאך	דבשניות
Ingwer, <i>gingenvre</i>	אינגבר	זנגביל
Sahne, <i>crème</i>	סמעטענע	זבדה 0
	מרק ירק חמוץ (בארשט)	0 חמיץ (חמיצה)
Pudding	טייגאבין	* חביצה
Schalet	טשולנט	* חמין
Eierkuchen, <i>omelette</i>	פאן-קוכען	: חביתה
	רקיק מקפל מלא גבינה. פירות או סמתקים	0 כיסן
	קניידלאך (כדורי בצק או בשר מבשלים)	* קפתה (קפתות)
Klösse, <i>boulette</i>	בייגעל	0 כעך
	סטרודיל	0 כרוכית
Kompott, <i>compot</i>	צימעס	0 קפד (קפדים)
	קרעסלאך	0 לפיתה
	(תבשיל או כל מאכל העשוי ללפת בו את	לביבות
Zukost	(חמת)	* לפתן
	סאלאט (ירקות קצוצים מתבלים במלח ובשמן)	0 מלוחית

פראקעס, האליבצעס (עלי ירק טמלאים בשר, ארוז, וכדומה).	0 מליאים
הבשר או הארוז שממלאים בהם המליאים.	0 מלוא
קאשע (מקסת גריסין, מקפת ארוז וכדומה)	* טקפה
האלקעס, טריפלעך, Nöckerl	0 נטיפים
Molke (מי חלב, אחרי החמיצו)	* נסיוב
לאטקעס	* ספגניות
קובען	עגה
פאזי (מרק של סלק, סלקנית)	* סלק
מאנעלאך (רקיקים קטנים העשויים מנרנרי פרג מטננים בדבש)	0 פריגים
פארפל,	0 פתיתים
רטב של דגים כבושים	* ציר
Fischsauce, sauce de poisson צלי-אש, בשר שנצלה על גבי האש לא בתוך בלי.	צ'רי
Braten, röti	
צלי-קדרה, בשר שמבשלים בקדרה בשמן או במעט מים.	
צלי-שפוד, חתיכות בשר תחובות בשפוד על האש.	
(Schiffs-)Zwieback, biscuit de mer	0 צנים—צנימים
פלאדען, (דפי בצק מנחים זה על זה וביניהם מיני מתיקה.	צפיחית
צלע בשר מטגנת (קוטליטה צרפתית)	0 צלעית
Schnitzel, côtelette hachée	= קציצה
Schlagsahne, creme battue (קרם מלאכותי)	= קציפה
צימט	קנמון
ז'לה, מיץ פרות שנקרש gelée	0 קריש
sauce	רטב
Eingemachtes, confiture	= קרבה

Brei, bouilli	לעמשקע. קמח חלוט במים רתוחים	סרביכה
Küchlein	קוכען (ענת עגלה דקה)	רקיק
Hoernchen, croissant	לחמנית בעין חצי ירח	0 שחרון
	(צפרן) נענעלך	* שחלת
	(רקיקים קטנים מרבעים העשויים משמשמים מטגנים בדבש)	0 שמשמניות
Vanille	ואנילע	0 שַׁנְף
biscuit	ביסקוויט	תופינים
Spinat, épinard	שפינאט	* תָּרֵד
	כלי שבו מרתיחים מים למשקה.	* קמקום
	חלקיו: בית קבול, זרבובית, און, כסוי, כפתר אשר על חכסוי.	
		כף מסננת
	כלי לגרר עליו ירקות, לחם יבש וכדומה.	* פֶּמְפִּיָה (מְגֵרָה)
	קערה גדולה ועמקה שמביאים בה סרק להשלחן.	* מָגוּם
	קערה גדולה ושטוחה, שנותנים בה אבל לכל המסבים.	* תִּמְחֹי
	קערה קטנה שבה אוכלים.	0 קְעֵרִית—יֹת
	כלי שטוח לטגן בו דגים, כיצים וכדומה.	מחבת
	כלי עמק לבשל בו דגים וכדומה.	מרחשת
	סבין גדול ועבה לקצץ את הבשר.	* קוֹפִיץ
	ארגז למזון, שתולים בהוין, שיבוא בו האויר.	0 מְרֹחַ
	כף גדולה ליצק בה את האכל אל הקערה.	0 מִצְּקָת
		מִפָּה
	מפת מצפה בחמר רך סביריק.	שְׁעוֹנִית
	מפה ארכה וצרה ששמים על המפה הגדולה לארך השלחן.	שבירה
	מפה קטנה שמשתמשים בה לנגוב הידים או להגן בה על הבגדים מפני לכלוך בשעת תאכילה.	0 מְפִית—יֹת

מנחי גני הילדים.

רשימה א.

Gabe	(לילדים בגני הילדים)	מתן	o
Kugel		כדור	
Walze		גליל	*
Würfel		קבוקה (בנין קביות)	*
Legetafeln		לוחית-לוחיות	o
Stäbchenlegen		בדידה, הנחת בדידים	o
Fadenlegen		הנחת חוטים	
Das Perlenreihen		חרוז, מרגליות, חריזות	
Erbsenarbeiten		מלאכת אפונים } הניה אפונים }	
Das Zupfen		הסקעה, הפקע	*
Flechten		קליעה	*
Falten		קמיטה	
Modelieren	עבודת חמר	עצוב	
Schattenriss, <i>silhouette</i>		צלמון	o
דמות איזה עצם שבמים או במראה		פבואה	
Das Ausschneiden		גורה	o
Reissnagel		נעץ-נעצים	o
חתיכת עץ מרבעת מארבה ועבה		לבנה	
חצי לבנה.		אריח	*
גבה משלש (משלש גופני).		דבשת	*

המנורה וחלקיה

	* בית קבול
החלק שבו הנפט.	
הכובע הקטן של נחשת, שעל הפתילה.	o פּוּבְּעִית
	פתילה
כל הכלי שהפתילה עוברת דרכו.	o מְבַעֵר
גליל הזכוכית המושם על המבער.	זכוכית
היד הקטנה שסובבים להעלות הלהבה ולהורידה.	o יְדִית
רגל המנורה.	פֶּן
עגול הזכוכית, העשוי להוריד את אור המנורה למטה.	o כּוּבַע הַמְּנוֹרָה -
העגול, שהכובע יושב עליו.	o נוֹשֵׂא הַכּוּבַע -

